

Vybrané aspekty pedagogické praxe v pregraduální přípravě učitelů primárního vzdělávání na UHK

Iva Bartošová

Klíčová slova: evaluace, primární vzdělávání, pedagogická praxe

„Přípravě učitelů je v současné době ve všech evropských zemích věnována velká pozornost. Je vytvářena představa evropské společnosti pro 21. století jako „učící se společnosti“, pro kterou bude škola v následujících letech žáky vzdělávat a vychovávat.“ (Průcha 2002) Na základě prognóz a analýz současného vývoje lze předpokládat následující charakter budoucí společnosti:

- budou vzájemně konfrontovány hodnoty různých kultur a civilizací;
- rozvine se mnohem vyšší stupeň spolupráce na místní, národní, evropské, ale i celosvětové úrovni;
- bude třeba se neustále vyrovnávat s novými poznatky, informacemi a technologiemi z nejrůznějších oborů;
- prioritou se stane celoživotní vzdělávání;
- škola bude muset více respektovat individuální potřeby jedinců a potřeby různých skupin dětí;
- vzroste autonomie školy a tím i její odpovědnost a odpovědnost učitelů;
- pro vytvoření stejných sociálních, politických, ekonomických a kulturních příležitostí pro všechny bude vyžadováno více prostoru pro fungování demokracie a lidských práv.

Úkolem školy pak v této společnosti bude (2):

- přispívat kromě zachování národní identity i k rozvoji evropské identity svých žáků;
- se zřetelem na „žáky v ohrožení“ rozšířit svou socializační a poradenskou roli;
- zajistit stejné příležitosti pro všechny žáky včetně jedinců znevýhodněných a jedinců s různými handicapami;
- vytvářet dobrou atmosféru a kolegiálníitu mezi učiteli, neboť společně odpovídají za kvalitu vzdělávání;
- realizovat autentické výchovné a vzdělávací společenství vytvořením užších kontaktů se všemi partnery v rámci místního společenství;
- rozvíjet zdravotní výchovu, enviromentální výchovu a výchovu k evropskému občanství;
- posilovat rozvoj učitelských sborů natolik, aby byly schopny plnit náročné úkoly;
- přispívat k lepšímu postavení učitele ve společnosti.

Na tomto základě lze stanovit nové požadavky na učitelskou přípravu. Uplatňování myšlenek evropského rozměru povede ke sblížení systémů přípravy učitelů v jednotlivých zemích EU.

Koncepce přípravy učitelů, kterou na PdF Univerzity Hradec Králové garantuje Ústav pedagogiky a psychologie pro primární vzdělávání, vychází z potřeby rozvoje osobnosti studentek a studentů a nezbytnosti vytváření předpokladů a kompetencí pro jejich budoucí profesionální činnost.

Pedagogická příprava budoucích učitelů je realizována prostřednictvím pedagogických a psychologických předmětů, oborových didaktik a pedagogické praxe.

Mojí snahou je vytvořit optimální model přípravy učitelů primárního vzdělávání tak, aby odpovídal potřebám evropské společnosti a respektoval profesní standard učitele 1. stupně ZŠ.

Před čtyřmi lety a nyní jsem provedla výzkum zaměřený na kvalitu pedagogické praxe v pregraduální přípravě a na celkovou profesní přípravu studentů na PdF UHK pomocí dotazníku vlastní konstrukce - *hodnocení studenta po souvislé pedagogické praxi jak učiteli, tak studenty samotnými* (příloha 1). Hodnocení učitelů a sebehodnocení studentů po souvislé pedagogické praxi před čtyřmi lety se významně lišilo na bodové škále dotazníku. Studenti se neuměli sebehodnotit, měli problémy se sebereflexí. Reagovali jsme následovně:

- zvýšili jsme časovou dotaci hodin dramatické výchovy;
- zvýšili jsme časovou dotaci a zkvalitnili předmět - sociální komunikace (využití audiotechniky);
- na poradách s didaktiky předmětů a vyučujícími jsme více diskutovali o náplni odborných seminářů, o zavádění více sebezpoznavání, sebereflexi a sebehodnocení studentů;
- posílili jsme práci s fakultními učiteli – seznamovali je s koncepcí přípravy studentů, schůzkami nad problémy praxe, školeními o novinkách v rámci jednotlivých předmětů, předáváním materiálů a návodů k rozborům hospitací a výstupů studentů a motivovali je i finančním ohodnocením.

Za období 4 let se vzájemné hodnocení po souvislé pedagogické praxi jak učiteli jak studenty vzájemně natolik přiblížilo, že pomocí párového t- testu jsem zjišťovala, zda je hodnocení učitelů stále lepší nebo se významně neliší od sebehodnocení studentů.

Párový t -test

H_0 = sebehodnocení studentů se nebude významně lišit od hodnocení učitelů

H_A = hodnocení učitelů je lepší než sebehodnocení studentů

Zvolená hladina významnosti = 0,05 Počet párů hodnot = n

Diference mezi hodnotami = d Průměrná diference = \bar{d}

kritérium	hodnocení učitelů	sebe-hodnocení	d	$d - \bar{d}$	$(d - \bar{d})^2$	d^2
1.	6,07	5,19	0,88	-5,25	27,5100	0,7744
2.	6,54	5,88	0,66	-5,47	29,8662	0,4356
3.	6,60	5,78	0,82	-5,31	28,1961	0,6642
4.	6,51	6,04	0,48	-5,65	31,9225	0,2256
5.	7,43	7,14	0,29	-5,84	34,0472	0,0841
6.	6,85	6,41	0,44	-5,69	32,3192	0,1936
7.	6,38	5,69	0,69	-5,44	29,5392	0,4761
8.	6,83	6,19	0,65	-5,48	30,0304	0,4160
9.	6,01	5,38	0,64	-5,49	30,1401	0,4032
10.	6,82	6,23	0,60	-5,53	30,5809	0,3540
suma	66,02	59,90	6,13		304,1519	4,0269

$$\bar{d} = \frac{\sum d}{n} = \frac{\sum 6,13}{10} = 0,613$$

Testové kritérium pro H_0 = t

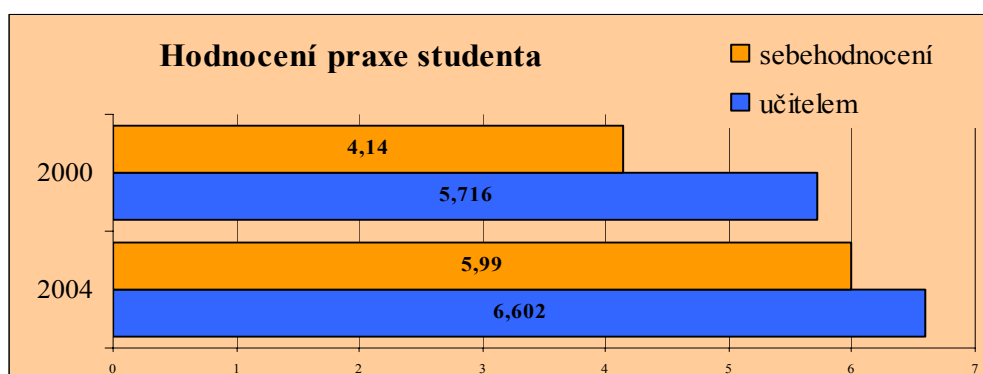
Stupeň volnosti = f ; $f = n - 1 = 10 - 1 = 9$

Kritická hodnota $t_{0,05}(9)$ = 2,262 dle tabulky

$$t = \frac{\bar{d}\sqrt{n(n-1)}}{\sqrt{\sum (d - \bar{d})^2}} = \frac{0,613\sqrt{10(10-1)}}{\sqrt{0,2754}} = \frac{0,613 \times 9,487}{0,5248} = \frac{5,8155}{0,5248} = 11,08 \Rightarrow t = 11,08$$

Kritická hodnota $t_{0,05}(9) = 2,262$ je menší než hodnota t , a proto odmítám nulovou hypotézu a přijímám hypotézu alternativní.

Hodnocení souvislé pedagogické praxe studentů učitelů je lepší o 0,61 bodů škály než sebehodnocení studentů. Dle stejného výzkumu provedeného před čtyřmi lety bylo hodnocení souvislé pedagogické praxe studentů učitelů též lepší, avšak o 1,58 bodů škály.

V průběhu 4 let došlo k významnému sjednocení názorů učitelů a studentů.

K tomuto posunu nám pomohlo i používání Pedagogického sešitu 1 a Pedagogického sešitu 2. Do pedagogického sešitu se na vyhrazených místech zapisují vlastní poznatky, prožitky, úvahy a zamyšlení nad vlastními dispozicemi pro učitelskou profesi, uvádějí se údaje o úspěších i neúspěších. Tyto záznamy vedou k zamyšlení nad sebou samým a k sebeevaluaci. Účelem je zvolení strategie dalšího teoretického studia a získávání praktických dovedností a kompetencí při jednotlivých druzích pedagogické praxe. Jako pozitivní vidím, že v průběhu 4 let došlo k významnému posunu studentů v profesní přípravě učitele primárního vzdělávání. Sebereflexe a sebehodnocení jsou jedním z základů osobnostního rozvoje studenta učitelství

Literatura:

1. BARTOŠOVÁ, I., FABEROVÁ, M., VÁCLAVÍK, V. *Pedagogický sešit 1*. Hradec Králové: Gaudeamus 2002. 79s. ISBN 80-7041-988-1
2. BARTOŠOVÁ, I., FABEROVÁ, M., VÁCLAVÍK, V. *Pedagogický sešit 2*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. 76s. ISBN 80-7041-258-5
3. *České vzdělávání a Evropa*. Projekt č. CZ 9405-01-03-01. Praha: Taurus, 1999.
4. CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: VUP 1998. 257s. ISBN 80-7067-798-8
5. Kolektiv autorů. *K současným problémům vnitřní transformace primární školy*. Praha: UK, 1998
6. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4

Kontaktní adresa: Mgr. Iva Bartošová,

Ústav pedagogiky a psychologie pro primární vzdělávání PdF UHK, Víta Nejedlého 573, 500 03 Hradec Králové, e-mail: iva.bartosova@uhk.cz

DOTAZNÍK A (vyplňuje vyučující)

B. Vlastní hodnocení studentky (studenta) při souvislé pedagogické praxi

Jméno: _____ ročník: _____ obor: _____

Na následujících škálách označte křížkem, jak se Vám v uvedených oblastech praktikant jevil:

1. Zpracování příprav na vyučování

spíš orientační

detailně rozpracované přípravy

2. Odborné znalosti

občasné chyby při výkladu

výklad bez chyb

3. Vyjadřovací schopnosti

dílčí problémy při vyjadřování

plynulé a správné vyjadřování

4. Tvořivost

přejímám obvyklé postupy a držím se jich

schopnost improvizace a osobitého přístupu

5. Kontakt s dětmi

určité problémy v navazování kontaktů

kontakty navazuji bez problémů

6. Vzbuzení zájmu dětí

motivování ne zcela účinné nebo nevhodné

účelné a účinné motivování

7. Výchovné aspekty vyučování

nahodilé uplatňování výchovných aspektů

promyšlené a přiměřené začlenění vých. asp.

8. Vhodnost používaných metod

metody někdy neodpovídaly

metody přiměřené

cílům a podmínkám výuky

cílům a podmínkám výuky

9. Charakter metod

metody spíše tradiční

postupy s netradičními nebo originálními prvky

10. Sebereflexe

pouze částečná reflexe vlastní
připravenosti na učitelskou profesi

dobrá schopnost reflexe
